УДК 338.43:330.322(477)

Єрмаков Олександр Юхимович доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
ermakovou@ukr.net
Тюріна Альона Анатоліївна
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності Національного університету біоресурсів і природокористування України
aagrebennikova@nubip.edu.ua
Калашникова Ганна Олександрівна
аспірант кафедри економіки Національного університету біоресурсів і природокористування України
annakalashman@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Анотація. Підвищення інвестиційної привабливості агропромислового бізнесу і розширення джерел залучення приватних інвестицій сільськогосподарськими виробниками України є важливим завданням сьогодення. Метою дослідження є економічна оцінка інвестиційного потенціалу аграрного сектору України та опрацювання науково-практичних засад підвищення інвестиційної привабливості галузі, які можуть бути використані в повоєнний період розвитку національної економіки.

Під час проведення дослідження було використано спеціальні і загальнонаукові методи, такі як: діалектичний, абстрактно-логічний, монографічний, економіко-статистичний, системного аналізу, графічний та узагальнення.

У статті систематизовано підходи вчених до оцінки інвестиційного потенціалу. Авторами вперше узагальнено та охарактеризовано складові інвестиційного потенціалу країни/ регіону як сукупність економічного, ресурсного, політичного, соціально-трудового, виробничого, фінансового, інноваційного, інфраструктурного та інституціонального факторів.

Проаналізовано динаміку розвитку інвестиційної привабливості України в цілому та агарного сектору економіки, зокрема. Виявлено, що капітальні інвестиції у сільське господарство мають нестабільний тренд, зокрема, вкладення у галузь непропорційні до виробництва. Доведено, що потенційним напрямом інноваційно орієнтованого розвитку аграрного сектору є нарощування переробки продукції рослинництва і тваринництва, що максимізує додану вартість товарів на зовнішньому та внутрішньому ринку, дозволить збільшити темпи росту ВВП країни, залучення іноземних інвестицій, технологій та забезпечить економічну стабілізацію у воєнний та повоєнний періоди.

Практично значущим є виділення пріоритетних цілей інвестиційної діяльності в аграрному секторі України, таких як: підвищення родючості ґрунтів; поліпшення продовольчої, а разом з тим і економічної безпеки країни; всеохоплюючий соціальний захист та забезпечення гідних умов життя сільського населення, які порушено війною.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Ключові слова: інвестиції; інвестиційний потенціал; аграрний сектор; інвестиційна привабливість; індекс інвестиційної привабливості; капітальні інвестиції; економічна оцінка.

***Yermakov Oleksandr**, Doctor of economic sciences, Professor, Professor of the Department of Economics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine; **Tiurina Alona**, PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Foreign Economic Activities, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine; **Kalashnikova Hanna**, PhD student of the Department of Economics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*.

Economic assessment of the investment potential of agricultural sector of ukraine

Abstract: Increasing the investment attractiveness of agro-industrial business and expanding the sources of attracting private investment by agricultural producers of Ukraine is an important task today. The purpose of the study is an economic assessment of the investment potential of the agricultural sector of Ukraine and the development of scientific and practical principles for increasing the investment attractiveness of the industry, which can be used in the post-war period for the development of the national economy.

Special and general scientific methods were used during the research, for example: dialectical, abstract-logical, monographic, economic-statistical, system analysis, graphic and generalization.

The article systematizes the approaches of scientists to the assessment of investment potential. For the first time, the authors summarized and characterized the components of the investment potential of the country/region as a set of economic, resource, political, social and labour, production, financial, innovative, infrastructural and institutional factors.

The dynamics of the development of the investment attractiveness of Ukraine in general and the agrarian sector of the economy, in particular, are analysed. It was found that capital investments in agriculture have an unstable trend; in particular, investments in the industry are disproportionate to production. It has been proven that the potential direction of innovation-oriented development of the agricultural sector is the increase in the processing of plant and animal products, which maximizes the added value of goods on the foreign and domestic markets and will allow to increase the rate of growth of the country's GDP, attract foreign investments and technologies, and ensure economic stabilization in the war and post-war periods

The following priority goals of investment activities in the agricultural sector of Ukraine are highlighted: improvement of soil fertility; improvement of the country's food and, at the same time, economic security; comprehensive social protection and provision of decent living conditions for the population in rural areas, which were disturbed by the war.

Keywords: investments; investment potential; agricultural sector; investment attractiveness; investment attractiveness index; Capital Investments; economic evaluation.

Актуальність. Аграрний сектор є важливою складовою національного господарства України, яка забезпечує її продовольчу та економічну безпеку. Зараз сільське господарство створює близько 11% ВВП України (валового внутрішнього продукту) і близько 17% робочих місць, а експорт сільськогосподарської продукції майже потроївся між 2010 і 2020 роками, досягнувши приблизно 59% від загального експорту країни.

Залучення інвестицій в агропромисловий сектор економіки та формування дієвого інвестиційного ринку за участю, як бізнесу, так і державних структур є основою розвитку галузі. Сьогодні інвестиційна сфера привертає все більшу увагу не лише можновладців, а й українських вчених і практиків, зокрема, в агропромисловому бізнесі є стійка позитивна динаміка розвитку новітніх інтегрованих структур, підприємств та напрямів діяльності.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Поряд з цим подальший розвиток аграрного сектору зустрічає ряд викликів таких як: активний ріст міського населення, екологізація виробництва і суспільного життя та, як наслідок, зростання потреби в високоякісних, екологічно чистих продуктах харчування, підвищення вимог національної продовольчої безпеки, домінування технологічних чинників в забезпечення ефективності сільського господарства, динамічність технологій і бізнес-моделей в агропромисловому бізнесі, тощо. Ключову роль у подоланні викликів аграрного бізнесу відіграє підвищення інвестиційної привабливості сектору, розширення притоку приватних інвестицій та обгрунтоване державне регулювання.

Все це підсилюється тим, що Україна зараз знаходиться у стані повномасштабної війни, а отже аграрний сектор виступає в ролі гаранта як продовольчої, так і економічної національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційний потенціал як здатність формувати внутрішні та залучати зовнішні інвестиційні ресурси з урахуванням економічних, соціальних і природних важелів розглядається у наукових працях О. Білоусова (2022), А. Гуторова (2021), Н. Давиденко (2018), Ю. Єрмакова (2018), С. Заїки (2020), М. Кісіля (2019), І. Кобушка (2021), Ю. Лупенка (2021), Т. Мацибори (2020), Ю. Негоди (2019), А. Гребеннікової (2019).

Поряд з тим актуальними й донині залишаються питання економічної оцінки інвестиційного потенціалу аграрного сектору економіки з врахуванням відкриття ринку землі та нових умов господарювання, що дозволить покращити фінансову забезпеченість сільськогосподарських виробників.

Метою дослідження є економічна оцінка інвестиційного потенціалу аграрного сектору України та опрацювання науково-практичних засад підвищення інвестиційної привабливості галузі, які можуть бути використані в повоєнний період розвитку національної економіки.

Матеріали та методи дослідження. У процесі дослідження використані загальнонаукові і спеціальні методи, зокрема: діалектичний – для визначення актуальності і теоретичної основи досліджуваної проблеми; абстрактно-логічний – для визначення сутності, взаємозв’язків економічних категорій і обгрунтування висновків, економіко-статистичний, монографічний, системного аналізу – для вивчення і аналізу соціально-економічних показників розвитку галузі; графічний – для оброблення та надання візуалізованої інформації, метод узагальнення – для виявлення типових рис і закономірностей досліджуваного об’єкта.

Результати дослідження та їх обговорення. Інвестиційний потенціал - це сукупна здатність галузевих ресурсів і суб’єктів господарювання, що використовують ці ресурси, забезпечувати в часі стійкий економічний ефект (Кобушко & Чухно, 2021). На нашу думку, інвестиційний потенціал варто розглядати, як сумарний показник забезпеченості виробничими, природними, трудовими, інфраструктурними та фінансовими ресурсами, які мають вагомий вплив на здійснення інвестиційних процесів у державі в цілому, чи в досліджуваному регіоні. Поряд з тим, поділяючи думки українських вчених, інвестиційний потенціал регіону розглядаємо як здатність економічної системи регіону забезпечити формування внутрішніх та залучення зовнішніх інвестиційних ресурсів, створення умов для їх ефективного використання з дотримання вимог сталого розвитку (Кобушко, 2017). Тож, при дослідженні інвестиційного потенціалу країни чи регіону необхідно враховувати економічні, ресурсні, політичні, трудові, виробничі, фінансові, інноваційні, інфраструктурні, інституціональні та соціальні фактори (рис. 1).

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Економічний	• тенденції економічного розвитку, темп інфляції, наявність інвестиційних об'єктів, тощо
Ресурсний	• наявність територій, запасів матеріальних, природних, рекреаційних ресурсів
Політичний	• законодавче поле, стабільність органів влади
Соціально- трудовий	• кількісно-якісні характеристики населення, здатного до праці та соціальних умов
Виробничий	• виробничі та фінансові результати діяльності, натуральні та вартісні обсяги виробництва, можливість міжнародних економічних зв'язків
Фінансовий	• обсяг грошового капіталу, який може бути використаний для забезпечення інвестиційного процесу
Інноваційний	• рівень розвитку науки та технологій, впровадження досягнень НТП, тощо
Інфраструктурний	• економіко-географічне положення, інженерно-інфраструктурне облаштування території

Рис. 1. Складові інвестиційного потенціалу країни/регіону.
Джерело: розроблено авторами

«Інвестиційна привабливість країни – це сукупність політичних, соціальних, інституціональних, екологічних, макро- і мікроекономічних умов функціонування національної економіки, що забезпечують стабільність інвестиційної діяльності вітчизняних і зарубіжних інвесторів» (Рижикова, Бірченко & Невмержицький, 2020).

Інвестиційна привабливість країни в першу чергу визначається індексом інвестиційної привабливості, який розраховує Європейська бізнес асоціація (EBA, 2021). У 2021 році український індекс зріс до 2,73 за рахунок посилення співпраці з МВФ, стабільним валютним курсом, діджиталізації державних послуг, проведення земельної реформи та реформи містобудування (рис.2). Поряд з тим експерти Європейської бізнес асоціації та респонденти опитування серед негативних факторів, що впливають на інвестиційну привабливість зазначають слабку судову систему та постійні ротації в уряді, високий рівень корупції та тіньової економіки, низький темп вакцинації від Covid-19 та посилення геополітичної напруженості. Варто відмітити, що починаючи з 2014 року спостерігається поступовий ріст індексу з незначним негативним коливанням у 2020 році зумовленими впливом на українську і світові економіку пандемії Covid-19.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

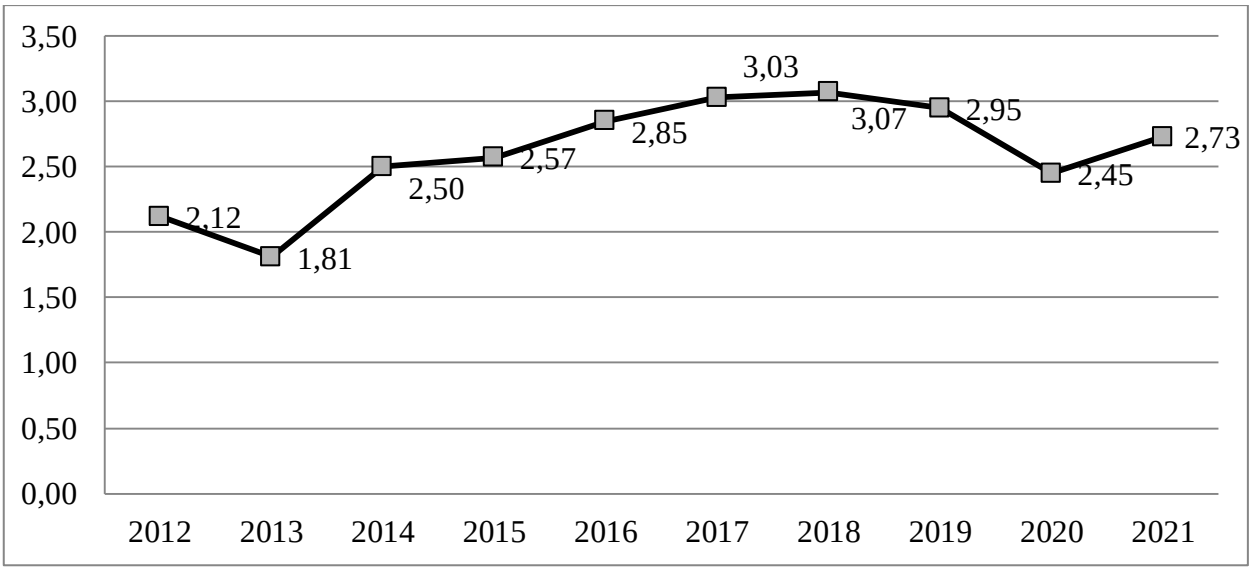

Рис. 2. Індекс інвестиційної привабливості України 2012-2021 рік, бал.
Джерело: (ЕВА, 2021)

Прогнозувати прибутковість сільськогосподарського виробництва досить складно, що негативно відзначається на привабливості аграрного сектора для інвесторів. У свою чергу зростаючі потреби людства та незамінність сільськогосподарської продукції в забезпеченні продовольчої безпеки посилюють її значимість та інвестиційну привабливість. Цінова динаміка на агропродовольчому ринку підкріплює цю тенденцію.

Оцінюючи інвестиційний потенціал аграрного сектору в першу чергу важливо звернути увагу на обсяг капітальних інвестицій, які через оновлення виробничих потужностей, автоматизацію процесів і підвищення операційної ефективності забезпечують підприємствам довготривалу і стабільну дохідність. Тривалий час власні кошти складали до 87% обсягу капітальних інвестицій в аграрному секторі. На жаль, для більшості малих та середніх сільськогосподарських підприємств власних фінансових ресурсів недостатньо для забезпечення розширеного відтворення та розвитку. Дані щодо припливу капітальних інвестицій свідчать, про (табл. 1):

– стабільне зростання об’єму капітальних інвестицій в українську економіку протягом 2017-2019 років та помітний спад у 2020-2021 роках зумовлений пандемією Covid-19;

– суттєву динаміку зниження притоку капітальних інвестицій в сільське господарство починаючи з 2019 року порівняно з попередніми періодами;

– спадну тенденцію темпу приросту інвестицій та їх питомої ваги у сільське господарство, що частково демонструє реальний стан інвестиційної привабливості сектору.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Таблиця1

Динаміка притоку капітальних інвестицій в українську економіку

Показник	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Капітальні інвестиції в економіку, млн. грн.	448461,5	578726,5	623979,0	508217,0	528802,0
Темп приросту інвестицій в економіку, %	124,7	129,1	107,8	81,4	104,1
Капітальні інвестиції в сільське господарство, млн. грн.	63400,7	65059,5	58555,0	50189,0	49127,4
Питома вага інвестицій у сільське господарство, %	14,0	11,3	9,4	9,9	9,3
Темп приросту інвестицій у сільське господарство, %	127,6	102,7	90,0	85,7	97,9

Джерело: розраховано авторами на основі даних (Сіл. Господ. України, 2020)

Поряд з тим показник капітальних інвестицій у сільське господарство має нестабільний тренд, зокрема, вкладення у галузь непропорційні до виробництва, як показано на рисунку 3.

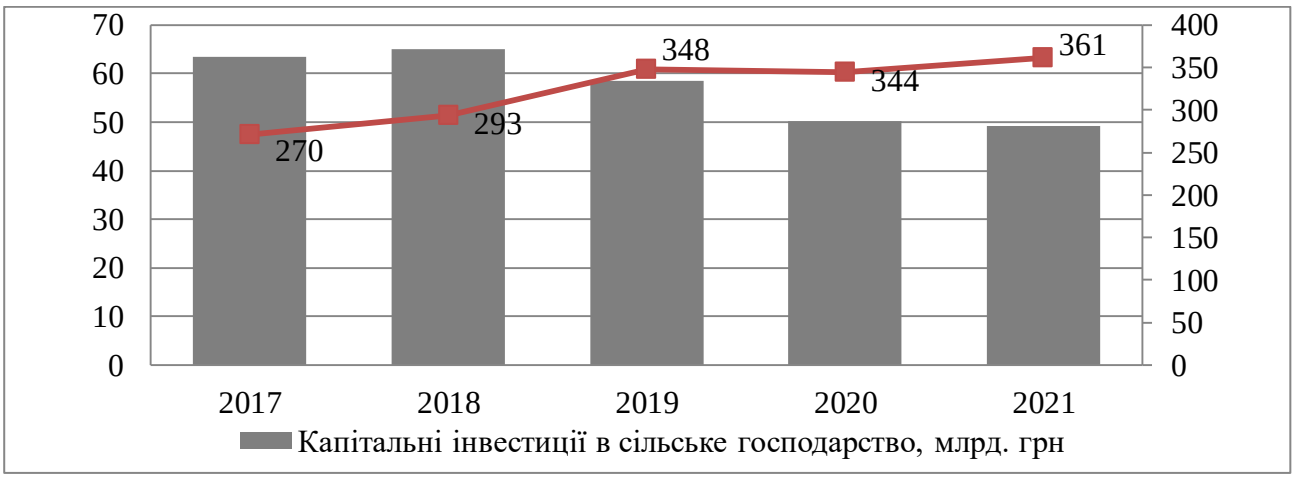

Рис. 3. Порівняння виробництва та капітальних вкладень у сільське господарство України.
Джерело: побудовано авторами

Офіційні статистичні дані свідчать, що загальна додана вартість у 2021 році становила 4692 млрд. грн, а додана вартість сільськогосподарської продукції – 381 млрд. грн (табл. 2).

Таблиця 2

Додана вартість сільськогосподарського виробництва в Україні

Показник	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Валова додана вартість, млн. грн	2516906	3017896	3421628	3626725	4691619
Валова додана вартість сільського господарства, млн. грн	270395	293162	347501	344023	381392
% валової доданої вартості	10,7	9,7	10,2	9,5	8,1

Джерело: (Сіл. Господ. України, 2020)

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Згідно з даними таблиці 2, частка сільськогосподарського виробництва в економіці за останні п’ять років зменшилась на 2,6 %, що є досить вагомим і свідчить про поступову втрату значення сільського господарства в економіці. У 2020 році зростання доданої вартості в усіх галузях становило 5 %, а в агробізнесі відзначено її зниження на 1 %. Крім того, є також і певні проблемні аспекти оцінки ефективності нинішньої моделі розвитку аграрного виробництва, які пов’язані з формуванням незбалансованої структури спеціалізації галузі, коли валова продукція рослинництва суттєво переважає тваринництво (Кернасюк, 2022).

Для аналізу такого становища, варто детальніше розглянути структуру сільськогосподарського виробництва. Так, у 2020 році продукція рослинництва, займає частку 77,3% усієї сільськогосподарської продукції (табл. 3). У свою чергу, найбільш значущими показниками є виробництво зернових та зернобобових – 34% загальної продукції сільського господарства, технічних культур – 27%, картоплі та овочів – 13%. Серед продукції тваринництва переважає виробництво м'яса – 12%, молочних продуктів – 7%.

Таблиця 3

Структура сільськогосподарського виробництва України

Індикатор	Роки					Стандартне відхилення
	2015	2017	2018	2019	2020	
Всього продукції сільського господарства, млн. грн	596832,8	620475,6	671294,0	680982,4	612121,5	37463
Вироблено продукції сільського господарства на одну особу, грн	13930	14604	15881	16203	14663	952
Рослинництво, млн грн	453016,9	480157,0	529347,5	538705,6	473377,0	37217
Зернові та бобові, млн. грн	193390,3	198633,1	225618,7	239728,2	207778,6	19312
Технічні культури, млн. грн	149263,1	167109,5	190580,1	194847,6	162374,8	19347
Картопля, овочева та баштанна їжа, млн. грн	77346,2	79901,1	80896,6	77753,1	78861,4	1475
Плодово-ягідні культури, виноград, млн. грн	14799,3	14277,2	17144,5	14564,1	13410,0	1392
Кормові культури, млн. грн	10103,6	9587,2	9677,3	8618,2	8128,9	818
Інша продукція рослинництва, млн. грн	8114,4	10648,9	5430,3	3194,4	2823,3	3330
Тваринництво, млн грн	143815,9	140318,6	141946,5	142276,8	138744,5	1944
Сільськогосподарські тварини (розведення), млн. грн	70153,8	69802,1	72593,6	74165,4	73409,7	1954
Молоко, млн грн	47320,7	45816,9	44813,7	42978,0	41199,6	2396
Яйця, млн грн	19498,0	18022,0	18729,2	19362,7	18770,2	589
Вовна, млн грн	55,0	47,9	46,8	42,6	38,8	6
Інша продукція тваринництва, млн. грн	6788,4	6629,7	5763,2	5728,1	5326,2	631

Джерело: розраховано авторами на основі даних (Сіл. Господ. України, 2020)

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Враховуючи, що Україна понад 70% врожаю зернових та олійних експортує у вигляді сировини, можна зробити висновок, що одним з потенційних напрямків інноваційно орієнтованого розвитку аграрного сектору є нарощування переробки сільськогосподарської продукції. Така продукція сільського господарства з максимальною доданою вартістю для зовнішніх та внутрішнього ринків, відповідно дозволить збільшити темпи росту ВВП країни, залучення іноземних інвестицій, технологій та забезпечить економічну стабілізацію у воєнний та повоєнний періоди.

Підтвердженням нашої думки є і дослідження ПРООН, що виділяє наступні сфери інвестиційних можливостей для України (ПРООН, 2021): харчові підприємства, які отримують сировину від МСП та дрібних фермерів; органічне землеробство для виробництва напівпереброблених або готових органічних товарів із високою доданою вартістю; модернізація зрошення ресурсоефективними методами; розширення потужностей зберігання харчових продуктів в Україні для зменшення втрат продовольства.

Земельний чинник на сьогодні є стратегічною складовою загального інвестиційного потенціалу. Будучи другою за величиною країною Європи, Україна накопичує десяту частину світових запасів чорнозему, а 72,1% території займає сільськогосподарська земля (табл. 4). М. Кісіль у своєму дослідженні, зазначає, що з врахуванням земельної складової інвестиційний потенціал сільського господарства фактично реалізований у 2018 році становить 64 млрд. грн (Кісіль, 2019).

Таблиця 4

Структура земель сільськогосподарського призначення України, тис. га

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Сільськогосподарські землі	41507,9	41504,9	41489,3	41329,0	41310,9	41300,0
Орна	32541,3	32543,4	32544,3	32698,5	32757,3	33000,0
Сіножаті	2406,4	2402,9	2399,4	2294,4	2283,9	23000,0
Пасовища	5434,1	5430,9	5421,5	5282,6	5250,3	5300,0
Перелоги	233,7	230,6	229,3	190,5	166,7	166,0
Багаторічні насадження	892,4	897,1	894,8	863,0	852,7	852,0

Джерело: розраховано авторами на основі даних (Сіл. Господ. України, 2020)

Важливим елементом оцінки інвестиційного потенціалу є й добробут населення, що виражається у можливості мати стабільну роботу та високу заробітну плату. В сільському господарстві зайнято 17,1% населення країни, що є досить високим показником, а також підтверджує значимість цієї галузі для зайнятості населення (табл. 5). Зокрема, це важливо для сільської зайнятості, до якої входять підприємці та власники аграрного бізнесу. Аналіз динаміки зайнятості вказує на нерівномірність роботи: найбільше зайнятих було у 2019 році – 3 млн осіб, а у 2020 році – близько 9% людей втратили роботу. Але в цілому зниження зайнятості в сільському господарстві є логічним, оскільки з кожним роком зростає рівень автоматизації процесів виробництва рослинницької та тваринницької продукції. Середньомісячна заробітна плата в аграрному секторі становила 9757 грн у 2020 році. Відмітимо, що за 5 років рівень заробітної плати в сільському господарстві зріс у 2,5 рази, що вплинуло на зацікавленість населення до роботи в цій галузі.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Таблиця 5

Зайнятість у сільському господарстві України

Показники	Роки				
	2015	2017	2018	2019	2020
Чисельність зайнятого населення, тис. осіб	16443,2	16156,4	16360,9	16578,3	15915,3
Зайняті в сільському господарстві, тис. осіб	2870,6	2860,7	2937,6	3,010,4	2721,2
Наймані працівники, тис. осіб	5930	5844	599,5	6369,6	6213,7
Чисельність працівників сільського господарства, тис. осіб	569,4	558,1	545,7	535,0	499,9
Частка зайнятого в сільському господарстві населення, %	17,5	17,7	18,0	18,2	17,1
Частка найманих працівників зайнятих у сільському господарстві, %	9,6	9,5	91,0	8,4	8,0
Продуктивність праці в сільському господарстві, тис. грн	624,0	755,4	867,7	928,6	857,2
Середньомісячна заробітна плата в сільському господарстві, грн	3309	6057	7557	8856	9757
Частка заробітної плати аграріїв по відношенню до середньої заробітної плати, %	78,9	85,3	85,2	84,4	84,2

Джерело: розраховано авторами на основі даних (Сіл. Господ. України, 2020)

За даними на 2020 рік, середня заробітна плата населення в сільському господарстві становить 84,2% середньої зарплати по країні. Водночас пік зростання заробітної плати в сільському господарстві спостерігався у 2017-2018 роках, після чого рівень заробітної плати в сільському господарстві знизився порівняно з іншими галузями економіки. Нині автоматизація сільського господарства вважається наріжним каменем його майбутнього розвитку, оскільки зниження витрат на оплату праці призводить до зниження собівартості продукції, що дозволяє укладати більше експортних контрактів.

У свою чергу держава з кожним роком розширює перелік інструментів підтримки аграрного бізнесу з метою розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Серед найвагоміших інструментів - фінансування виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств за рахунок видатків державного бюджету, фінансова допомога на розробку та комерціалізацію інноваційних проєктів та відшкодування податків (Тюріна & Дегтярьов, 2022). Пряма державна підтримка агровиробників демонструє тенденцію до зростання протягом останніх років (табл. 6).

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Таблиця 6

Пряма державна підтримка сільськогосподарських виробників, млн. грн.

Програма	Роки		
	2019	2020	2021
Часткова компенсація вартості с.-г. техніки та обладнання вітчизняного виробництва	640,79	1456,62	991,35
Фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів	449,87	1047,68	1200,00
Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства	397,88	290,04	512,23
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	420,45	130,86	120,76
Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції	2433,58	1040,62	1609,57
Надання кредитів фермерським господарствам	225,08	65,57	50,00
Надання фермерським господарствам додаткової підтримки через механізм доплати ЄСВ	-	-	603,60
Відшкодовування втрат від пошкодження посівів с/г культур в наслідок надзвичайних ситуацій	-	-	107,91
Державна підтримка с/г товаровиробників, які використовують меліоровані землі	-	-	16,75
Державна підтримка с/г виробників шляхом виділення субсидій	-	-	50,00
Державна підтримка виробників картоплі	-	-	53,21
Разом	4567,65	4031,38	4712,39

Джерело: (МінАгроПолітики, 2022)

Позитивною зміною сьогодні є більш адресний підхід до надання державної підтримки агровиробникам та її націленість на залучення до процесу фінансування різноманітних фінансових інституцій, зокрема через залучення страхових компаній та інтенсивніше фінансування програм здешевлення та компенсації кредитів.

Звісно, макроекономічна ситуація та нинішній військовий стан в країні дестабілізували інвестиційний клімат, сповільнили розвиток ефективного бізнес-середовища та темпи приросту інвестицій в аграрний сектор. Крім того, унеможливлюють та обмежують швидкий розвиток галузі і зниження платоспроможності населення та загальна світова криза.

Загалом, підвищити інвестиційний потенціал країни можливо завдяки:

1. розробці законодавчої бази для подолання корупції та покращення прав інвесторів (внутрішніх та зовнішніх) в Україні, забезпечення страхування та підвищення гарантування повернення капітальних інвестицій;
2. зміцненню судової системи за європейськими стандартами;
3. чіткому розмежуванню політичних та бізнес інтересів, зменшення олігархії;
4. пом'якшенню податкових обтяжень при повторному реінвестуванні коштів в економіку країни;
5. збільшенню контролю за витратами держбюджету в частині цільового інвестиційного спрямування;
6. посиленню державного сприяння на національному і місцевому рівнях, аналізу та усуненню додаткових потенційних інвестиційних ризиків;

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

7. удосконаленню інфраструктури та логістики.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, здійснена в статті економічна оцінка інвестиційного потенціалу аграрного сектору України надала змогу детально та всебічно розкрити особливості інвестиційної привабливості галузі і виокремити ряд ключових причин гальмування інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

Серед спектру цілей інвестиційної діяльності в аграрному секторі у вітчизняній практиці варто виокремити: поліпшення родючості ґрунтів; покращення продовольчої, а разом з тим і економічної безпеки держави; широкий соціальний захист та забезпечення гідних умов життя населенню сільських територій, які порушено війною.

Перелік характерних рис забезпечення інвестиційної активності в аграрному секторі повоєнного періоду містить: комплексне сприяння безперервності сільськогосподарського виробництва; нарощування переробки сільськогосподарської продукції, яка дозволить збільшити темпи росту ВВП країни та залучення іноземних інвестицій і технологій, забезпечить економічну стабілізацію; потребу у фінансовому оздоровленні галузі; необхідність в інноваційно орієнтованому переоснащенні матеріально-технічної бази галузі; врахування особливостей розвитку суміжних галузей національної економіки при здійсненні інвестиційних капіталовкладень в аграрний сектор.

Література

1. Білоусова О.С. Оцінка впливу ризиків нестабільності на рівні інвестиційного та фінансового потенціалу національної економіки. Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: Матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції, 17 березня 2022 року / Упоряд. О.А. Іващенко. Київ: Інтерсервіс, 2022. С.81-87.

2. Hutorov, A., Lupenko, Y., Sherstiuk, S., Ponomarenko, Y., Hutorova, O., Yermolenko, O. (2021). Innovative Potential of the Agrarian Sector of Ukraine: Forming and Efficiency of Realization.TEM Journal, 10(3), 1228-1238. DOI: https://doi.org/10.18421/TEM103-29.

3. Yermakov, O.U., Hrebennikova, A.A., Nahornyi, V.V. & Chetveryk, O.V. (2019). Investment Support and Development of Social Responsibility of Agrarian Business Entities, VISION 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable Economic Competitive Advantage. 13260-13266.

4. Davydenko, N., Buriak, A., & Demianenko, I. (2018). INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN REGION IN MODERN CONDITIONS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT. *Baltic Journal of Economic Studies*, *4*(1), 106-110. https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-106-110.

5. Ermakov, O.U., Velichko, O.V., Bohach, L., & Nahornyi, V.V. (2018). To question of estimation of production potential of agricultural enterprises. Financial and credit activity-problems of theory and practice, 3(26), 162-168.

6. Savitska, S., Zaika, S., Svystun, L., Koval, L., & Haibura, Yu. (2020). Investment providing sustainable development of rural areas in Ukraine. Independent Journal of Management & Production, Special Edition ISE, S&P, 11(8), 571-586. DOI: https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1218.

7. Кісіль М. І. Інвестиційний потенціал сільського господарства та його земельної складової. Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (24-25 жовт. 2019 р.). Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2019. С. 66-69.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

8. Мацибора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток. Економіка АПК. 2020. № 6. С. 49-58. DOI: https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049.

9. Негода Ю. В. Оцінка та підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки країни. *Агросвіт*. 2019. № 15. С. 14–19. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.15.14.

10. Кобушко І.М., Чухно Р.Ю. Оцінка інвестиційного потенціалу України з урахуванням інфраструктурних змін. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»,* 2021. № 3. С. 102-119. DOI: https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.3-12.

11. Kobushko I. M., & Kobushko, I. V. (2017). ECOLOGICAL AND ECONOMIC EVALUATION ALGORITHM OF THE REPRODUCTION OF REGIONAL INVESTMENT POTENTIAL. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2(23), 454–462. DOI: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i23.104803.

12. Рижикова, Н. І., Бірченко, Н.О., Невмержицький, В.М. Правові основи державного регулювання інвестиціи ної діяльності. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 82–91. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-8.

13. Індекс інвестиціиної привабливості України. Європейська бізнес асоціація (ЕВА). URL: https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/.

14. Сільське господарство України 2020: статистичний збірник. Відповідальний. за випуск О. Прокопенко. К.: Державна служба статистики України, 2021. 232 с.

15. Кернасюк Ю. Агросектор 1991–2021 – у цифрах і фактах. *Агробізнес Сьогодні*. 2022. URL: http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/24134-ahrosektor-1991-2021-u-tsyfrakh-i-faktakh.html.

16. Інвестиційна карта України для цілей сталого розвитку: огляд висновків. ПРООН в Україні. Офіційний веб-сайт. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/investytsiyna-karta-ukrayiny-dlya-tsiley-staloho-rozvytku

17. Тюріна А.А., Дегтярьов О.М. Вплив Європейської Зеленої угоди на агропромисловий комплекс України. Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування. VII Міжнародний молодіжний конгрес, 10-11 лютого 2022, Україна, Львів: Збірник матеріалів. Київ: Яроче́нко Я. В., 2022. С. 233-235.

18. Державна підтримка. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний веб-сайт. URL: https://minagro.gov.ua/pidtrimka.

References

1. Bilousova O.S. (2022) Otsinka vplyvu ryzykiv nestabilnosti na rivni investytsiinoho ta finansovoho potentsialu natsionalnoi ekonomiky [Assessment of the impact of instability risks on the level of investment and financial potential of the national economy]. Biznes-analityka v upravlinni zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu: Materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 81-89). Kyiv: Interservis [in Ukrainian].

2. Hutorov, A., Lupenko, Y., Sherstiuk, S., Ponomarenko, Y., Hutorova, O., Yermolenko, O. (2021). Innovative Potential of the Agrarian Sector of Ukraine: Forming and Efficiency of Realization.TEM Journal, 10(3), 1228-1238. DOI: https://doi.org/10.18421/TEM103-29.

3. Yermakov, O.U., Hrebennikova, A.A., Nahornyi, V.V. & Chetveryk, O.V. (2019). Investment Support and Development of Social Responsibility of Agrarian Business Entities, VISION 2025: Education Excellence and Management of Innovations through Sustainable

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

Economic Competitive Advantage. 13260-13266.

4. Davydenko, N., Buriak, A., & Demianenko, I. (2018). INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINIAN REGION IN MODERN CONDITIONS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT. Baltic Journal of Economic Studies, 4(1), 106-110. https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-106-110.

5. Ermakov, O.U., Velichko, O.V., Bohach, L., & Nahornyi, V.V. (2018). To question of estimation of production potential of agricultural enterprises. Financial and credit activity-problems of theory and practice, 3(26), 162-168.

6. Savitska, S., Zaika, S., Svystun, L., Koval, L., & Haibura, Yu. (2020). Investment providing sustainable development of rural areas in Ukraine. Independent Journal of Management & Production, Special Edition ISE, S&P, 11(8), 571-586. DOI: https://doi.org/10.14807/ijmp.v11i8.1218.

7. Kisil, M. I. (2019). Investytsiinyi potentsial silskoho hospodarstva ta yoho zemelnoi skladovoi [Investment potential of agriculture and its land component]. Finansovo-kredytnyi mekhanizm rozvytku ekonomiky ta sotsialnoi sfery: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (pp. 66-69). Kropyvnytskyi: Ekskliuzyv-System [in Ukrainian].

8. Matsybora, T.V. (2020). Investytsiinyi potentsial ahrarnoho sektoru Ukrainy: formuvannia ta rozvytok [Investment potential of the agrarian sector of economy of Ukraine: formation and development]. Ekonomika APK, 6, pp. 49 - 58 [In Ukrainian]. DOI: https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049.

9. Nehoda, Yu. V. (2019). Otsinka ta pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti ahrarnoho sektoru ekonomiky krainy [EVALUATION AND IMPROVEMENT OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE AGRARIAN ECONOMY SECTOR]. Agrosvit. 2019. 15. 14–19. DOI: https://doi.org/10.32702/2306-6792.2019.15.14. [In Ukrainian].

10. Kobushko, I.M. & Chukhno, R.Yu. (2021). Otsinka investytsiinoho potentsialu Ukrainy z urakhuvanniam infrastrukturnykh zmin [EVALUATION OF INVESTMENT POTENTIAL OF UKRAINE TAKING INTO ACCOUNT INFRASTRUCTURE CHANGES]. Visnyk of Sumy State University. Economy series. 3. 102-119. DOI: https://doi.org/10.21272/1817-9215.2021.3-12. [In Ukrainian].

11. Kobushko I. M., & Kobushko, I. V. (2017). ECOLOGICAL AND ECONOMIC EVALUATION ALGORITHM OF THE REPRODUCTION OF REGIONAL INVESTMENT POTENTIAL. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 2(23), 454–462. DOI: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i23.104803.

12. Ryzhykova, N. I., Birchenko, N.O., & Nevmerzhytskyi, V.M. (2020). Pravovi osnovy derzhavnoho rehuliuvannia investytsiy noi diialnosti. Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky [LEGAL BASES OF STATE REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITY]. Ukrainian Journal of Applied Economics. 5(3). 82–91. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2020-3-8 [In Ukrainian].

13. EBA. Investment Index. Retrieved from: https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analityka/.

14. Prokopenko, O. (Eds.) (2021). Silske hospodarstvo Ukrainy: statystychnyi zbirnyk za 2020 rik [Agriculture of Ukraine: Statistical collection for 2020], Kyiv: State Statistics Service of Ukraine [In Ukrainian].

15. Kernasiuk Yu. (2022). Ahrosektor 1991–2021 – u tsyfrakh i faktakh [Agricultural sector 1991–2021 – in figures and facts]. Ahrobiznes Sohodni. Retrieved from: http://agro-business.com.ua/agro/ekonomichnyi-hektar/item/24134-ahrosektor-1991-2021-u-tsyfrakh-i-faktakh.html [In Ukrainian].

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022

16. UNDP Ukraine. SDG Investor Map Ukraine: Overview of Findings. Retrieved from: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/investytsiyna-karta-ukrayiny-dlya-tsiley-staloho-rozvytku.

17. Tiurina, A.A., Dehtiarov, O.M. (2022). Vplyv Yevropeiskoi Zelenoi uhody na ahropromyslovyi kompleks Ukrainy [The impact of the European Green Agreement on the agro-industrial complex of Ukraine]. Stalyi rozvytok: zakhyst navkolyshnoho seredovyshcha. Enerhooshchadnist. Zbalansovane pryrodokorystuvannia. VII Mizhnarodnyi molodizhnyi konhres: Zbirnyk materialiv. (pp. 233-235). - Kyiv: Yarochénko Ya. V. [in Ukrainian].

18. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. State support. Retrieved from: https://minagro.gov.ua/pidtrimka.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2022 р.

© Єрмаков О., 2022
© Тюріна А., 2022
© Калашникова Г., 2022